

ETIČKI KODEKS

Fakulteta za biznis i turizam u Budvi

I. UVOD

Fakultet za biznis i turizam Budva (dalje: Fakultet), izučavajući etičke kodekse renomiranih visokoškolskih institucija u zemlji i inostranstvu, dijeleći sa njima istovjetne etičke principe i vrijednosti, a u želji što savjesnijeg, odgovornijeg i dosljednijeg ispunjavanja svoje društvene misije, istovremeno promovirajući i unaprjeđujući visoke standarde akademskog integriteta i sloboda, visokih etičkih načela i profesionalne izvrsnosti u kolektivnoj i pojedinačnoj ravni djelovanja, donosi ovaj

ETIČKI KODEKS

Etički kodeks Fakulteta je skup načela iz područja morala i profesionalne etike kao smjernica za profesionalni rad i javno djelovanje svih članova fakultetske zajednice (studenti, nastavnici, saradnici, administracija, menadžment).

Svim članovima/članicama fakultetske zajednice jamči se djelovanje u skladu sa sposobnostima i sloboda u stepenu u kojem ne ograničavaju slobodu drugih osoba.

Svi članovi/članice fakultetske zajednice u obavljanju svoje djelatnosti dužni su čuvati ugled i dostojanstvo svoje profesije i Fakulteta kao cjeline, te su dužni odgovorno i etički se odnositi prema drugim članovima/članicama fakultetske zajednice.

Fakultet sve članove/članice fakultetske zajednice upoznaje s Etičkim kodeksom. Nepoznavanje ili nerazumijevanje etičkih standarda ne opravdava neetično ponašanje.

II. OPŠTE ODREDBE

1.

Etički kodeks sadrži standarde ponašanja prilagođene potrebama Fakulteta s obzirom na moralno opravdano i moralno neprihvatljivo ponašanje, uvažavajući načelo slobode naučnog i umjetničkog stvaralaštva, te čuvanja dostojanstva i ugleda Fakulteta.

Svi članovi/članice fakultetske zajednice pridržavaju se najviših etičkih vrijednosti oličenih u slijedećim kategorijama: briga, pažnja, znanje, poštenje i poštovanje.

2.

Etičkim kodeksom ne propisuju se prava, obveze i odgovornosti uređene pravnim propisima ili normama Fakulteta.

Mišljenje doneseno prema načelima iz Etičkog kodeksa djeluje svojim autoritetom i služi promociji etičnog ponašanja na Fakultetu. Ono ne obavezuje druga tijela i nije upravni akt. Ukoliko, u skladu sa Statutom Fakulteta, povreda Etičkog kodeksa povlači disciplinsku odgovornost, utoliko se opštim aktom može odrediti u kojim će se slučajevima u disciplinskom postupku zatražiti mišljenje nadležnog etičkog odbora.

3.

U Etičkom kodeksu koriste se se sljedeći pojmovi:

- "članovi/članice fakultetske zajednice": sve osobe koje izvode nastavu, bave se naučnim i/ili umjetničkim radom, sarađuju u izvođenju naučnih, umjetničkih i umjetničko-naučnih programa, osobe koje studiraju te osobe koje rade i djeluju u okviru zajedničkih službi, bez obzira na vrstu i trajanje ugovora na osnovu koga ostvaruju prava i obveze na Fakultetu;
- "članovi/članice akademske zajednice": sve osobe koje izvode nastavu, umjetnički rad, naučno-istraživačku djelatnost i mentorsku djelatnost na Fakultetu;
- "nastavnik/nastavnica": sve osobe koje izvode nastavu, bez obzira na zvanje te vrstu i trajanje ugovora na osnovu kojeg održavaju nastavu;
- "studenti/studentice": sve osobe koje su uključene u obrazovne programe na Fakultetu, nezavisno od njihovog statusa.

II. OSNOVNA NAČELA I PRAVILA

4.

Akademska sloboda

Akademska sloboda osnovni je uslov i obilježje nastavnoga procesa, naučnog istraživanja, umjetničkog rada i stipendiranja. Fakultet podstiče i štiti slobodu naučnog i umjetničkog stvaralaštva, sticanja i distribucije znanja te slobodu mišljenja i izražavanja, te pravo ispitivanja i kritike društvenih vrijednosti i struktura u duhu odgovornog i poštenog traganja za istinom.

Članovima/članicama fakultetske zajednice osigurava se pravo na autonomno djelovanje, nesmetani profesionalni razvoj i usavršavanje prema ličnim mogućnostima i planovima. Svi članovi/članice fakultetske zajednice imaju obveze i odgovornosti prema drugima u smislu poštenog, iskrenog i nepristrasnog ponašanja i prihvatanja kriterija izvrsnosti u svim područjima radi ostvarivanja zajedničkog dobra fakultetske zajednice.

5.

Profesionalno ponašanje

Djelovanje članova/članica fakultetske zajednice mora biti vođeno načelima objektivnosti, savjesnosti, ispravnosti, dijaloga, ljubaznosti i razboritosti. Svoje obveze prema ostalim članovima/članicama fakultetske zajednice trebaju izvršavati odgovorno, savjesno, etično i profesionalno. Ističe se poštovanja stručnosti i izvrsnosti te stalno profesionalno usavršavanje. Isključivi kriterij vrednovanja i napredovanja smiju biti stručnost, sposobnost i profesionalne zasluge te osposobljenost i rezultati u obavljanju određene vrste djelatnosti, poslova i zadataka.

Od svih članova/članica fakultetske zajednice očekuje se djelovanje u duhu zajedničkih ciljeva te sudjelovanje u vanakademske djelatnostima koje neće biti u sukobu s njihovim profesionalnim obavezama na Fakultetu i neće štetiti ugledu Fakulteta.

6.

Ljudska prava

Svim se članovima/članicama fakultetske zajednice osigurava pravo na privatnost, poštovanja osobnosti i svih ljudskih prava zajamčenih Ustavom i zakonima Države Crne Gore.

Članovi/članice fakultetske zajednice imaju sva prava koja proizlaze iz poštivanja života, integriteta i dostojanstva, privatnosti i autonomije djelovanja na Fakultetu. Svim članovima/članicama fakultetske zajednice jamči se pravo na nesmetani profesionalni razvoj i usavršavanje u skladu s ličnim željama, potrebama i uvjerenjima.

7.

Jednakost i pravednost

Djelovanje članova/članica fakultetske zajednice treba biti u skladu s načelom jednakosti i pravednosti, tako da nijesu dopušteni bilo kakvi oblici diskriminacije, zlostavljanja, uznemiravanja ili iskorištavanja. Članovi/članice fakultetske zajednice ne smiju ni pod kakvim okolnostima zloupotrijebiti lični autoritet, autoritet druge osobe ili ustanove u lične svrhe niti smiju dopustiti da lični interesi i odnosi utiču na objektivno prosuđivanje ili etično i profesionalno obavljanje propisanih obaveza.

Svi članovi/članice fakultetske zajednice trebaju imati jednake uslove ostvarivanja radnih i profesionalnih obaveza, izražavanja svojih sposobnosti i napredovanja.

III. NEPRIHVATLJIVA PONAŠANJA

8.

Diskriminacija

Na Fakultetu je neetičan bilo koji oblik diskriminacije (neposredne i posredne) prema religijskoj, etničkoj i nacionalnoj pripadnosti, jeziku, rasi, polu, polnoj orijentaciji, životnome stilu, imovinskom stanju, porijeklu, porodičnom i bračnom statusu, trudnoći, porodičnim obavezama, godinama, invalidnosti, tjelesnom izgledu, političkom opredjeljenju i zdravstvenom stanju.

Članovi/članice fakultetske zajednice ne smiju biti podložni predrasudama koje mogu dovesti do neobjektivnosti ili diskriminacije.

9.

Uznemiravanje

Na Fakultetu je neetična svaka vrsta uznemiravanja (neposrednog i posrednog) koje se temelji na religijskoj, etničkoj i nacionalnoj pripadnosti, jeziku, rasi, polu, polnoj orijentaciji, životnom stilu, imovinskom stanju, porijeklu, porodičnom i bračnom statusu, trudnoći, porodičnim obavezama, godinama, invalidnosti, tjelesnom izgledu, političkom opredjeljenju i zdravstvenom stanju.

Pojam uznemiravanja podrazumijeva svako neprimjereno ponašanje koje predstavlja povredu ličnog dostojanstva, ometa obavljanje radnih obaveza ili smanjuje kvalitet života osobe prema kojoj je usmjereno, odnosno neprimjereno ponašanje koje doprinosi stvaranju neugodnih, neprijateljskih radnih i obrazovnih okolnosti, dovodi do zastrašivanja, vrijeđanja i ponižavanja.

IV. PROFESIONALNA PRAVA I ODGOVORNOSTI

10.

Osim pridržavanja osnovnih načela i pravila Etičkoga kodeksa nastavnici/nastavnice trebaju postupati i u skladu s načelima vezanim uz svoje profesionalne dužnosti podučavanja:

- osigurati i održavati tačnost, preciznost i uzornost sadržaja predmeta koji mu je povjeren, prenoseći savremena znanja i interpretaciju naučnih i umjetničkih dostignuća;
- osigurati i održavati primjereni položaj predmeta koji mu je povjeren unutar cjelovitog programa studija;
- svim studentima/studenticama ponuditi istovjetne mogućnosti koje svima jamče podjednak napredak i usvajanje potrebnih znanja, vještina i sposobnosti, doprinoseći cjelokupnom razvoju studenata/studentica;
- teme koje iz bilo kojeg razloga za neke studente/studentice mogu biti osobito osjetljive valja obrađivati otvoreno ali obazrivo;
- osigurati studentima/studenticama vrednovanje i ocjenjivanje na osnovama pravednosti, objektivnosti, transparentnosti, pravodobnosti i javnosti;
- poštovati dostojanstvo kolega/kolegica nastavnika/nastavnica u nastavnom procesu, kao i ciljeve, strategije i standarde podučavanja;

- suzdržavati se od svakog uslovovanja prisustva nastavi i/ili pristupanja ispitu koje nije predviđeno studijskim programom, a osobito od nametanja uslova koji nastavniku/nastavnici donose ekonomske i druge koristi;
- uzimati u obzir mišljenje i ocjenu studenata o svojem radu u nastavi radi unaprjeđivanja kvaliteta nastavnog procesa.

11.

Osim pridržavanja osnovnih načela i pravila Etičkoga kodeksa članovi/članice akademske zajednice u obavljanju naučne, umjetničke i stručne djelatnosti trebaju postupati i u skladu s načelima naučnoistraživačke i umjetničke čestitosti, otvorenosti i poštenja:

- u naučnom istraživanju i umjetničkom radu primjenjivati načelo svjesnog pristanka na osnovu odgovarajuće obaviještenosti direktnih i indirektnih sudionika;
- na odgovarajući način štititi prava i dostojanstvo svih koji sudjeluju kao ispitanici i drugi sudionici u naučnom istraživanju i umjetničkom radu;
- izbjegavati odstupanje od prihvaćenih postupaka koje može dovesti do nepotrebnog rizika ili fizičkog odnosno psihičkog povrijeđivanja ljudi, životinja ili okoline.

12.

Članovi/članice fakultetske zajednice, a pogotovo akademske zajednice, ne smiju u objavljivanju ili upoznavanju javnosti sa svojim postignućima naučno-istraživačkoga i umjetničkoga rada rezultate namjerno ili tendenciozno pogrešno tumačiti. Posve je neprihvatljivo svako izmišljanje, krivotvorenje i prepisivanje podataka, rezultata i tumačenja naučno-istraživačkog rada.

Sudionici u naučno-istraživačkom i umjetničkom radu jamče za izvornost objavljenih radova i umjetničkih djela čije im se autorstvo pripisuje, kao i za tačnost, čestitost i poštenje u predstavljanju i navođenju informacija o porijeklu ideja i navoda kojima su se u radu koristili. Posve je neetično bilo kakvo plagiranje, prisvajanje i prepisivanje radova i ideja, tekstova, podataka, eksperimenata, projekata u bilo kojem opsegu, iz bilo kojeg izvora. Posve je neetično izmišljanje i prepravljanje pisama preporuke te netačno predstavljanje akademskih postignuća.

13.

Nije etično da članovi/članice fakultetske zajednice traže ili primaju darove, odnosno potiču darivanje za koje postoji razumna pretpostavka da će indirektno ili direktno uticati na objektivnost ili ispunjavanje i poštovanje profesionalnih obaveza. Korupcijom se smatra svaki pokušaj primanja i davanja darova u novcu ili stvarima radi direktnog uticanja na objektivnost ili ispunjavanje i poštovanja profesionalnih obaveza, prava i dužnosti.

Neetičnim se smatra svaki oblik sukoba interesa, kako bilo koja vanfakultetska djelatnost ne bi uticala na profesionalne obaveze nekog člana/članice fakultetske zajednice. Sukob interesa može doći do izražaja zbog obiteljskih, prijateljskih i antagonističkih odnosa.

Srodnici članova/članica fakultetske zajednice ne smiju biti u povlašćenom položaju prema drugim osobama iste ili veće stručnosti.

14.

Obrazovna, naučna, umjetnička i upravna djelatnost na Fakultetu jesu javne, transparentne i otvorene. Pravila i odredbe, te postupci i rezultati svih vidova djelovanja na Fakultetu moraju biti precizni, jasni i dostupni.

Svi članovi fakultetske zajednice dužni su štititi povjerljivost onih podataka koji su na osnovu posebnih propisa takvima označeni, a radi zaštite ljudskih prava članova/članica fakultetske zajednice, odnosno radi interesa Fakulteta.

Fakultet je javna i društvena ustanova koja djeluje za dobrobit društva, te podstiče pravo članova/članica fakultetske zajednice da javno nastupaju u medijima i javnosti te slobodno izražavaju svoje stavove u vezi s nastavnim, naučno-istraživačkim i umjetničkim djelovanjem, u skladu s ovim etičkim kodeksom.

15.

Fakultet podstiče i štiti sva prava studenata/studentica koja proizlaze iz zakona, propisa Fakulteta i etičkih normi ponašanja i djelovanja, a pogotovo pravo na aktivno sudjelovanje u obrazovnom procesu, pravo na zaštitu od nasilja, diskriminacije i uznemiravanja, pravo na jednakost i pravičnost, pravo na zaštitu ličnih podataka.

Neetično ponašanje uključuje, ali nije ograničeno samo na, sve radnje kojima je cilj steći nezasluženi rezultat pri provjeri znanja, vještina i sposobnosti u odgojno-obrazovnom procesu, bilo u pisanom ili usmenom obliku: prepisivanje, plagiranje, krivotvorenje rezultata ispita i ispitnih materijala; umnožavanje i preinačavanje bez dopuštenja, namjerno uništavanje tuđeg rada, namjerno ometanje pristupa literaturi i drugim didaktičkim materijalima i informacijama.

Osobito neetičnim ponašanjem smatraju se javno iznošenje neprovjerenih i netačnih podataka o drugim studentima/studenticama, odnosno članovima/članicama fakultetske zajednice, korištenje računarskih sistema i baza podataka bez dopuštenja, prepisivanje tuđih tekstova ili dijelova tekstova, podataka, eksperimenata, projekata i dr. iz bilo kojeg izvora.

16.

Svi članovi/članice fakultetske zajednice pozvani su brinuti o interesima Fakulteta u duhu akademske slobode i etičkih načela, njegujući odgovornost prema fakultetskoj zajednici kao cjelini i svakom njezinom članu/članici.

Neetično ponašanje uključuje, ali nije ograničeno samo na:

- zloupotreba položaja ili ugleda na Fakultetu radi sticanja lične koristi ili na štetu objektivnih profesionalnih kriterija,
- svjesno ometanje djelatnosti Fakulteta radi sticanja lične koristi ili na štetu objektivnih profesionalnih kriterija,
- podsticanje drugih članova/članica fakultetske zajednice na nepoštovanja sveučilišnih pravila i običaja,
- korištenje fakultetske imovine i/ili nematerijalnih prava za sticanje lične, komercijalne ili političke koristi.

V. ETIČKI ODBOR FAKULTETA

17.

Etički odbor Fakulteta brine se o provođenju i poštovanju Etičkog kodeksa, daje tumačenja Etičkog kodeksa i provodi postupak utvrđivanja povrede Etičkog kodeksa.

Etički odbor se sastoji od jednoga člana/članice iz svakog organizacionog dijela Fakulteta, jednoga člana iz redova studenata/studentica i jednoga člana/članice iz administrativnih službi. Mandat članova/članica traje četiri godine i mogu biti ponovo birani/birane. Etički odbor bira predsjednika/predsjednicu između svojih članova na dvije godine.

Etički odbor može dekanu/dekanici predložiti imenovanje *ad hoc* komisija.

Postupak pred Etičkim odborom, njegov rad i način imenovanja *ad hoc* komisija podrobnije se uređuju Pravilnikom o radu Etičkog odbora.

18.

Ovaj Etički kodeks je prihvaćen na sjednici Savjeta osnivača Fakulteta od 28.01.2009 godine, a biće verifikovan na prvoj sjednici NaučnoNastavnog Vijeća Fakulteta u punom sastavu.

VD Dekana

Prof. dr. Rade Ratković